

УДК 332.12. 330. 111.4(477)

JEL Classification: O13, Q10

Л. Г. Чернюк
Т. В. ПепаL. H. Chernyuk
T. V. Pepa

СУЧАСНА ПАРАДИГМА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО АПК

MODERN PARADIGM OF TERRITORIAL ORGANIZATION OF REGIONAL AIC

Стаття присвячена обґрунтуванню та розробці сучасної парадигми системної територіальної організації регіонального АПК як концептуальної ідеї і взаємоузгодженої побудови моделі його динамічного збалансованого на конкурентній основі розвитку та всіх його суб'єктів.

Визначено передумови і фактори формування парадигми організації і розвитку АПК, атрибути та її основні положення, серед яких: досконале поєднання ринкових методів господарювання з державним регулюванням, розширення партнерських відносин у системі АПК, формування та функціонування інтегральних вертикально-горизонтальних господарських структур. Охарактеризовано основні форми і види інтеграційних вертикально-горизонтальних структур в АПК у контексті парадигми територіальної організації АПК, визначено їх властивості і роль у розвитку агропромислового виробництва, зокрема стратегічних альянсів, реалізація яких сприятиме забезпеченню підвищення ефективності діяльності агропромислового виробництва.

Ключові слова: *регіональний АПК, парадигма, територіальна організація, інтегровані вертикально-горизонтальні структури, стратегічний альянс, ефективність.*

Вступ. Сучасний розвиток продуктивних сил України характеризується посиленням регіональних факторів, перенесенням акцентів на регіональну політику, використання і реалізація заходів якої створює умови для економічного зростання, підвищення добробуту населення на основі нової соціально орієнтованої моделі розвитку країни та її регіонів. Основою формування нової моделі розвитку країни та її господарських систем є соціально-економічний каркас з визначенням функціональної діяльності територіально-виробничих підсистем та комплексів, провідним серед яких є агропромисловий. Саме ефективне функціонування господарства регіональних територіально-виробничих комплексів на основі раціонального розміщення продуктивних сил країни в умовах сучасних трансформаційних процесів створює опорний каркас, потужний фундамент нашої економічної системи.

Агропромисловий комплекс як міжгалузеве виробничо-економічне та природно-господарське утворення в системі національного господарського комплексу, що зосереджує сукупність галузей, які забезпечують виробництво, переробку й реалізацію сільськогосподарської продукції, відіграє в цьому процесі провідну роль. Характерною ознакою АПК є агропромислова інтеграція, наявність тісних і взаємообумовлених регіональних, ринкових, технологічних, ресурсних та економічних зв'язків, функціонування регіональних АПК як органічних складових. Важливою територіальною ланкою АПК країни є регіональні АПК різного таксономічного рангу макро- і мезорівня та локальні, які відрізняються структурою, типом, спеціалізацією, масштабами функціонування, рівнем агропромислової інтеграції і розвитку, ступенем комплексності, функціонально-територіальні пропорції та особливості територіальної структури яких залежать від специфічних умов території та поставлених задач.

У вітчизняній науковій літературі є значний доробок щодо дослідження проблем розвитку продуктивних сил АПК (М. П. Бутко, Б. М. Данилишин, О. В. Коломицева, М. Ф. Кропивко, А. Г. Мазур, П. Т. Саблук та ін.), однак регіональні аспекти його розвитку і функціонування є недостатньо дослідженими, зокрема питання функціонально-територіальної організації комплексу. Ця стаття має за мету частково заповнити цю нішу.

Результати дослідження. Особливості та масштаби трансформаційних процеси в економіці країни створили якісно нові умови для регіонального розвитку та міжрегіональної кооперації, загострили деформацію всього економічного простору. Гострота сучасної соціально-економічної ситуації визначається складними перехідними процесами і, зокрема, переходом до економіки ринкового типу з нестабільною системою державного регулювання, відкритістю національної економіки до зовнішнього ринку, ліквідацією наслідків економічної кризи, зміною відносин між центром і регіоном. Варто вказати, що швидкий перехід ринкової економіки у будь-якій країні викликає соціально-економічні зміни різної періодичності, а особливо в тих із них, де наявна різка неоднорідність їх економічного простору, поміт-

ні відмінності регіонів стосовно адаптації до ринкових умов господарювання. До таких країн і відноситься Україна, де особливо вразливими були: райони з високою концентрацією виробництва, деякі підприємства яких втратили попит на свою продукцію і стали нерентабельними; райони, що знаходилися на дотації виробництва із держбюджету і які втратили ці джерела фінансування; периферійні райони, які постраждали через зміну транспортних тарифів, їх випереджальне зростання порівняно з цінами на вироблену продукцію, що зумовило наростання регіональної напруги.

Регіональна напруженість є також наслідком протиріччя між інерційністю розміщення ресурсів і засобів виробництва та зростаючою динамічністю економічних умов виробництва й праці. Регіональні проблеми загострюються через незбалансованість ринкових перетворень у різних сферах, що обумовлює невідповідність і посилює розбіжність в етапності і масштабності трансформаційних процесів у регіонах, їх господарських комплексах.

Формування та становлення ринкового механізму господарювання лише посилює диференціацію регіонів по економічному розвитку, яка й надалі посилюється. Тут явно помітні два фактори – поява ринкової конкуренції, неоднакова адаптація регіонів з різною структурою економіки, а також значне послаблення регулюючої ролі держави – зниження державної фінансової підтримки. Просторова диференціація регіонів відображає процес інтеграції їх економічних розбіжностей. Ці процеси відобразилися на стабільності розвитку і функціонуванні провідних міжгалузевих комплексів, зокрема агропромислового та його регіональних структурах.

За своєю суттю регіональний АПК являє собою сукупність розташованих на певній території підприємств, що беруть безпосередню участь у виробництві, зберіганні, закупівлі, транспортуванні сільськогосподарської продукції, її промисловій переробці й торгівлі продовольчими товарами на певній території. У складі регіонального АПК є продовольчий комплекс (ПК), який виокремлює частину галузей АПК в регіоні, які функціонально спрямовані на виробництво продовольчих товарів.

Соціальним індикатором розвитку АПК є рівень споживання продуктів харчування на душу населення, що знаходиться в тісному зв'язку зі ступенем розвитку АПК, його територіальною структурою та раціоналізацією функціонально-просторової організації.

Проблема територіальної організації й просторового розвитку економіки АПК є багатогранною і складною, а тому всебічне дослідження принципів її наукового розв'язання є актуальним. Її можна визначити як суспільно-регіональну побудову території з горизонтальними і вертикальними відносинами, як системне просторове поєднання і взаємодію складових АПК – продуктивних підкомплексів, які формуються на основі використання умов і факторів, закономірностей та принципів і забезпечують ефективне господарювання. З практичної точки зору, це – комплекс організаційно-економічних заходів по управлінню елементами і зв'язками території, система дій, спрямованих на оптимізацію регіональних змін, підвищення ефективності функціонування регіональних підсистем за рахунок оптимізації функціонально-просторових пропорцій і створення оптимальних об'єднань на основі цілеспрямованого і економічно виправданого забезпечення регіональних кількісних та якісних співвідношень агропромислового виробництва, базуючись на розумній концентрації, поглибленні спеціалізації, посиленні кооперації та врахуванні кон'юнктури ринку й особливостей чинників просторової локалізації.

Територіальна структура АПК країни, як і її регіонів – це його просторова будова, що відображає розподіл по території господарських об'єктів та їх систем, які завдяки наявності зв'язків утворюють певну форму територіальної організації продуктивних сил і суспільства в цілому. Таким чином, територіальна структура відображає відношення продуктивних сил до території і означає розподіл та сегментацію господарського комплексу на просторово чітко визначені елементи, кожен з яких характеризується виконанням певної господарської функції в складній господарській системі країни.

Територіальна структура господарського комплексу АПК як результат просторової його організації складається із спеціалізованих територіальних продовольчих підкомплексів як частин єдиної взаємозв'язаної господарської системи. Найбільш важливими його територіально-структурними елементами виступають інтегральні економічні структури, які становлять єдину взаємопов'язану систему функціональних елементів.

Об'єктивні зміни в суспільному економічному розвитку, що відбуваються сьогодні під впливом техніко-технологічних перетворень, викликають трансформації в економічній організації суспільства і його виробничих комплексах та сприяють появі нових елементів у системі господарських структур, обумовлюють нові підходи до вирішення назрілих проблем. Це зумовлює доцільність обґрунтування принципово нових методологічних підходів до дослідження провідних територіально-виробничих комплексів країни, зокрема АПК, розробки прогресивних концепцій і базових їх положень при фор-

муванні та використанні наявних і можливих ресурсів та резервів, обґрунтування нових їх парадигматичних характеристик.

Значна просторова диференціація природних, економічних, соціальних умов і населення по території країни і в різних її регіонах обумовлює необхідність врахування територіального фактора в розвитку їх агровиробничо-територіальних комплексів, який стає все більш дієвим у підвищенні ефективності господарської діяльності, потребує обґрунтування нової парадигми регіонального розвитку й територіальної організації регіональних систем. Парадигма загалом є науковою теорією, яка відображається в системі понять і виражає суттєві риси дійсності, це – модель постановки проблеми і її вирішення в певному часовому періоді. Поняття «парадигма» було введено в дослідницький обіг американським філософом та істориком науки Г. Куном у 1964 р. Парадигма (від гр. *paradeigma* – приклад, зразок) – концептуальна ідея, схема постановки проблем, прийнята як зразок для вирішення дослідницьких завдань. Вона характеризує історично визначений стан наукової думки і означає стійку схему наукової діяльності, теоретико-методологічну модель тієї чи іншої проблеми.

Дослідження передумов, чинників, принципів формування системи територіальної організації регіонального АПК дали можливість сформувати парадигму такої організації, базуючись на сучасній парадигмі регіонального розвитку України. Щодо останньої, то її сутність така: економіка України є не монооб'єктом, а багаторегіональним організмом, який функціонує на основі вертикальних – центр-регіон – і горизонтальних – міжрегіональних екологоорієнтованих зв'язків з розвинутими зовнішньоекономічними відносинами. Вона зорієнтована на створення і збереження цілісності й єдності української економіки як інтегратора нашої країни, що вимагає консолідації політичних, економічних, соціальних і правових механізмів. Це вимагає забезпечення причетності різних сфер і груп до єдиного суспільного цілого не лише в державно-політичному плані, а й у територіальному, економічному, культурному просторі, зокрема і в АПК.

Формування ринкових відносин обумовлює трансформаційні процеси в усіх сферах АПК країни та її регіональних структурах, сприяє самоорганізації та саморегулюванню розвитку регіональних агросистем в міжрегіональному просторі і потребує формування нової трансформаційної конкурентної парадигми сучасного економічного розвитку та територіальної організації АПК з поєднанням інтересів регіонів із загальноекономічними. Конкурентну парадигму функціонально-територіальної організації АПК можна визначити як концептуальну ідею, схему і модель процесу взаємоузгодженої побудови комплексного та динамічного розвитку його суб'єктів і організацій усіх форм власності, які здійснюють свою діяльність на основі внутрішньої і зовнішньої конкуренції, з організаціями підприємницької діяльності на умовах рівноцінних цілей, партнерства, обов'язків і відповідальності.

Основними базовими положеннями паритетно-конкурентної парадигми системної територіальної організації регіонального АПК є такі складові: передумови та чинники її формування, функції, складові атрибути та головні положень (рис. 1), які спрямовані на удосконалення територіальної структури і просторової організації АПК.

Основоположними чинниками, що впливають на побудову парадигми територіальної організації регіонального АПК, є, насамперед, особливості зростаючих процесів глобалізації та регіоналізації, а також природоресурсні, економічні, демографічні, екологічні та соціальні фактори, структурні зрушення, зміни системи управління і зростання міжгалузеві та міжрегіональної інтеграції.

Функціональна належність парадигм виражається в оптимізації територіальної структури та просторової організації АПК, розширенні інвестиційно-інноваційної діяльності в сфері АПК, поглибленні зв'язків комплексу з іншими сферами діяльності, формуванні нових прогресивних форм організації та виробничих структур, розробці стратегічних напрямів перспективного розвитку АПК.

Атрибутами парадигми територіальної організації АПК є забезпечення інтеграції суб'єктів комплексу з іншими видами господарської діяльності, державного регулювання та партнерства на всіх етапах розвитку АПК, поєднання державного регулювання і ринкових механізмів саморегулювання. Парадигма системної територіальної організації регіонального АПК передбачає комплексний та динамічний розвиток його підприємств і організацій всіх форм власності на основі конкуренції, на умовах рівних прав і обов'язків.

Формування та реалізація конкурентно-паритетної парадигми передбачає комплексний і динамічний розвиток сукупного потенціалу АПК, його підприємств, що здійснюють свою діяльність на основі конкуренції.

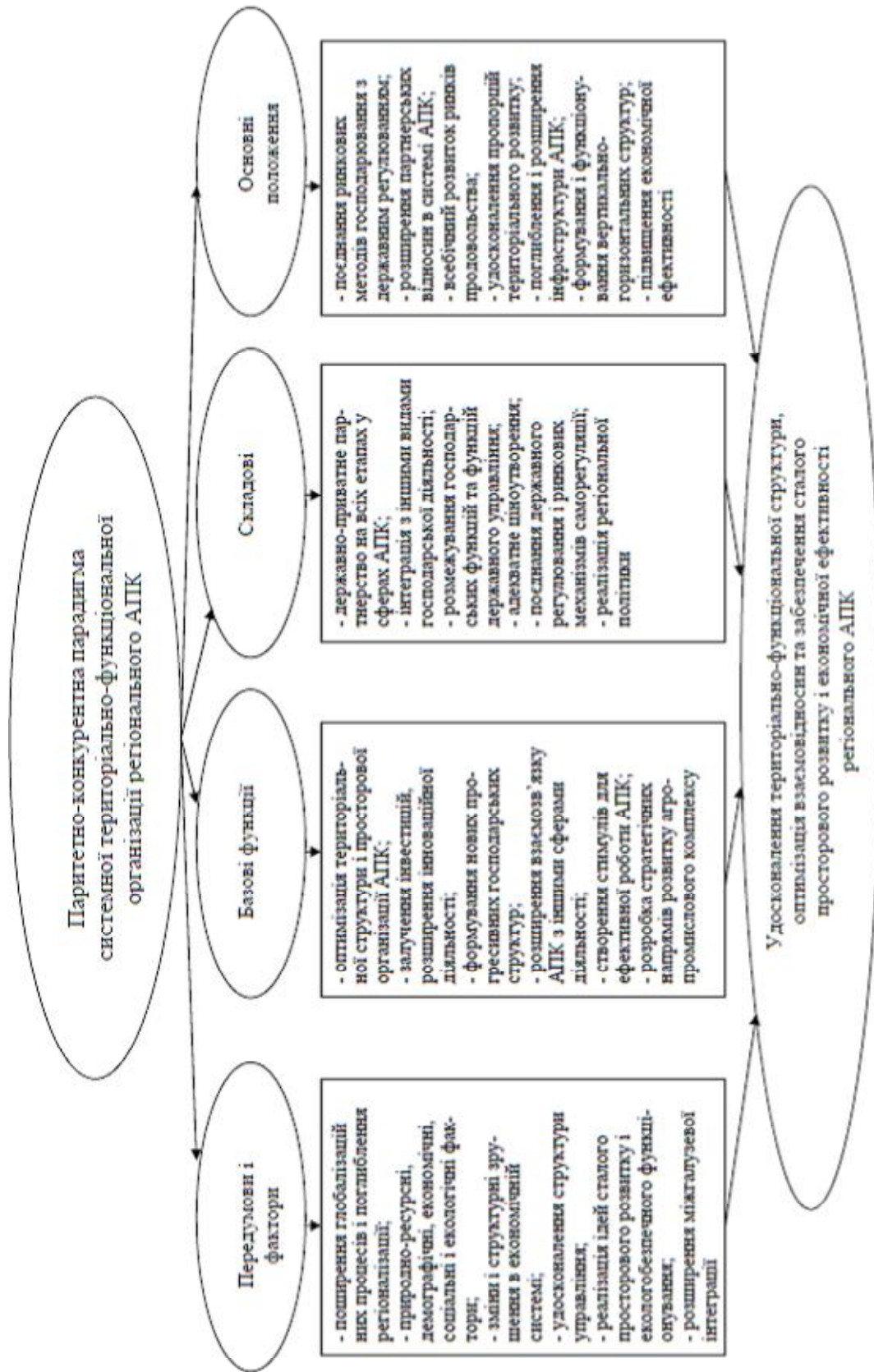

Рис. 1. «Схема паритетно-конкурентної парадигми системної територіальної організації АПК»

Основними положеннями парадигми в умовах розширення ринкового механізму господарювання можна визнати: гнучке поєднання ринкових методів господарювання з державним регулюванням; формування та функціонування новоутворених господарюючих суб'єктів як відкритих соціально орієнтованих систем; дотримання балансу інтересів суб'єктів ринку та споживачів їх продукції.

Розвиток регіонального АПК згідно з парадигмою його територіальної організації, аграрний потенціал та специфіка аграрних відносин зумовлюють основи функціонування АПК та його регіональних ланок у тих формах і тими методами, які визначаються регіональними особливостями агропромислового виробництва, можливість формування і діяльності в їх межах різних форм власності й організацій виробництва, існування і важливість соціально-економічної та організаційної структури регіональних АПК.

В структурі паритетно-конкурентної парадигми територіальної організації регіонального АПК важливим є становлення, формування та розвиток різних інтеграційних форм виробничо-організаційного характеру при узгодженні їх діяльності з регіональними і державними програмами. Їх діяльність сприяє концентрації матеріальних і фінансових ресурсів у пріоритетних галузях економіки АПК та дозволяє зосереджувати в таких структурах різномірні капітали з метою активізації економічної діяльності. Такими структурами є, насамперед, стратегічні альянси, сутність яких розкривається як форма співробітництва господарюючих суб'єктів на основі довгострокової угоди про взаємовигідне партнерство підприємств різних форм власності.

Їх створення та функціонування мають певні переваги, які виражаються в посиленні конкурентної позиції підприємств стратегічного альянсу, використанні придбаних цільових ресурсів, зниженні ризиків, збереженні спеціалізації.

Стратегічні альянси успішно і активно використовують в розвинених країнах, де вони знаходять застосування в провідних базових галузях з метою активізації інноваційної діяльності на великих промислових підприємствах, стабільна діяльність яких досягається співробітництвом між рівними партнерами-компаніями та їх узгодженою діяльністю.

Світовий досвід демонструє модель розвитку агропромислового господарства, що поєднує ринкову організацію та орієнтацію з урахуванням економічного інтересу з перевагами великого виробництва. Відповідна концептуальна модель якраз і реалізується за допомогою формування різного роду інтегрованих внутрішньогалузевих і міжгалузевих фінансово-виробничих структур.

Імператив перспективного розвитку регіональних АПК – створення нових і підвищення дієвості сформованих спеціалізованих підприємств на основі їх корпоратизації, перспективних у плані зростання конкурентоспроможності. Моделювання корпоративних об'єднань АПК ґрунтується на загальних закономірностях розвитку сільського господарства, а зміст агропромислового кооперування багато в чому визначається формами і видами агропромислової інтеграції. При проектуванні агропромислових корпоративних структур має значення: на якій стадії технологічного ланцюжка виробництва кінцевого продукту знаходиться підприємство-лідер інтеграції, тому що це визначає саму структуру корпоративного формування і систему управління нею.

Більш стійке становище мають агропромислові формування, які створили відносно замкнутий цикл «виробництво – переробка – реалізація» в рамках одного самостійного суб'єкта господарювання, завдяки чому уникли якоюсь мірою цінового тиску переробних підприємств, торгівлі та численних комерційних посередників. Інтегроване об'єднання – це або нові юридичні особи з організаційно-правовою формою у вигляді акціонерних товариств чи товариств з обмеженою відповідальністю, або створені на базі великого і економічно стійкого підприємства-інтегратора шляхом об'єднання приватних капіталів, власниками яких є організації АПК, в тому числі й неплатоспроможні сільськогосподарські підприємства. Це інвестиційно привабливі для інвесторів структури, що відзначаються прозорістю обліку та фінансовою діяльністю, а також широкими партнерськими зв'язками.

В нашій країні, на жаль, існує невеликий досвід і знання щодо використання потенціалу стратегічних альянсів, масштаб їх поширення незначний, незважаючи на високу результативність їх діяльності. Є невеликий досвід їх функціонування в машинобудівній та харчовій промисловості, де вони є основою вирішення науково-технічних проблем, використання незатребуваних ресурсів, прискорення освоєння нововведень, розвитку господарських зв'язків, розширення діяльності ринків. Наявні труднощі у формуванні і функціонуванні цих форм пов'язані, насамперед, з відсутністю спеціальних законів, які регламентують їх діяльність. Надалі важливо перейняти досвід розвинених країн, насамперед, США, країн Західної Європи, Японії в формуванні та функціонуванні стратегічних альянсів для реалізації стратегічних цілей економічного розвитку.

Згідно з новою парадигмою територіальної організації АПК, де відбуваються суттєві трансформації галузево-територіальної структури, структурні зрушення знаходять відображення у розвитку нових форм просторової організації, насамперед, промислових підприємств харчової промисловості, з розширенням мережі зв'язків у сферах виробництва і збуту продукції, в пошуках виходу на світові ринки. Основними пріоритетними напрямками розвитку промислового сектора є: оновлення технологічної бази на основі активізації інвестиційної діяльності, удосконалення використання інструментів фінансового ринку; підвищення інноваційної активності; удосконалення інституційної структури підприємницької та організаційно-управлінської діяльності щодо розвитку через складання угод між регіональними і центральними державними органами виконавчої влади; організація інтегрованих промислових комплексів інноваційного типу шляхом створення кластерів, технопарків, бізнес-інкубаторів, технополісів, науково-виробничих центрів. Доцільним є підвищення ролі великих територіальних об'єднань, які формуються на основі промислових підприємств, з включенням до їх складу установ і організацій інших видів діяльності – фінансових, торгових, науково-дослідних, транспортних, що забезпечує позитивний формат господарської діяльності і соціально-економічний ефект.

Важливою є агропромислова інтеграція, яка дає змогу поєднати в єдиному інтегрованому формуванні підприємства сільськогосподарського виробництва і переробної промисловості зі збереженням необхідних пропорцій в їх розвитку. Це сприяє забезпеченню високого рівня організації сільськогосподарського та промислового виробництва, поглибленню спеціалізації та концентрації виробничих процесів в АПК.

Інтеграційне спрямування сільськогосподарських підприємств ринкового типу виражається у створенні агрофірм, агрооб'єднань, чи входженні у великі вертикально інтегровані структури, в більшості випадків олійно-жирової та цукрової підгалузей. Створюються і розвиваються такі м'які форми аграрно-промислової інтеграції, як спілки, союзи, асоціації. Агропромислова інтеграція є перспективним напрямом розвитку аграрної сфери економіки, удосконалення її функціонально-галузових і територіальних пропорцій.

Діяльність сучасних агропромислових інтеграційних утворень, зокрема стратегічних альянсів, кластерів, агрохолдингів, потребує державного регулювання їх діяльності, забезпечуючи удосконалення територіальної структури АПК при посиленні фінансової підтримки місцевих бюджетів задля створення нормальних умов життєдіяльності населення. Обґрунтування конкретно-паритетної парадигми територіальної організації АПК дало можливість визначення цього процесу, його етапності та основних напрямів по складових блоках (рис. 2).

Нова парадигма розвитку та системної територіальної організації АПК у контексті сучасної парадигми регіонального розвитку на базовій основі сучасної структури економіки повинна мати за основу створення потужної продовольчої бази як підґрунтя для динамічних процесів інтенсифікації економічної і соціальної діяльності комплексу на інноваційній основі, підвищення ролі виробництв, що виготовляють кінцеву продукцію, а серед них – тих, які зорієнтовані на задоволення потреб широких верств населення у високоякісних товарах і послугах, а також – охорона довкілля.

Висновки. Стратегічний орієнтир згідно з сучасною парадигмою розвитку АПК, не відкидаючи пріоритетів сталого розвитку та міжнародної інтеграції, повинен змістити акценти державної політики в розбудові економічного простору, охопити найбільш життєво важливі проблеми діяльності АПК, а саме:

- раціоналізація господарських пропорцій як на регіональному, так і на галузевому рівнях; забезпечення структурної модернізації галузевої, функціональної, територіальної, виробничої і організаційної структури комплексу;
- підвищення техніко-технологічного рівня виробництв в АПК і технічного озброєння галузей інфраструктури, оптимальне впровадження інновацій в усі сфери комплексу із забезпеченням відповідного оновлення основних засобів виробництва;
- більш широке задіяння та використання природно-ресурсного потенціалу з урахуванням відмінностей конкретних природних умов;
- переорієнтація та перебудова виробничих відносин, формування багатокладної економіки, розвиток різноманітних нових організаційно-виробничих форм господарювання;
- удосконалення територіальної організації та просторової структури АПК країни та її регіонів, збалансування пропорцій функціонально-галузевого характеру з проекцією на територію;
- розробка організаційно-економічного механізму підвищення дієвості і активності основних сфер комплексу, спрямованих на розширення відтворення виробництва, забезпечення ефективного розвитку АПК;

- розмежування полів діяльності економічних ринкових законів та адміністративно-правових механізмів державного розвитку, захисту населення й навколишнього природного середовища, впорядкування нормативно-юридичної бази господарської агропромислової діяльності;
- посилення інтеграції, входження в європейське співтовариство, завоювання нових продовольчих ринків.

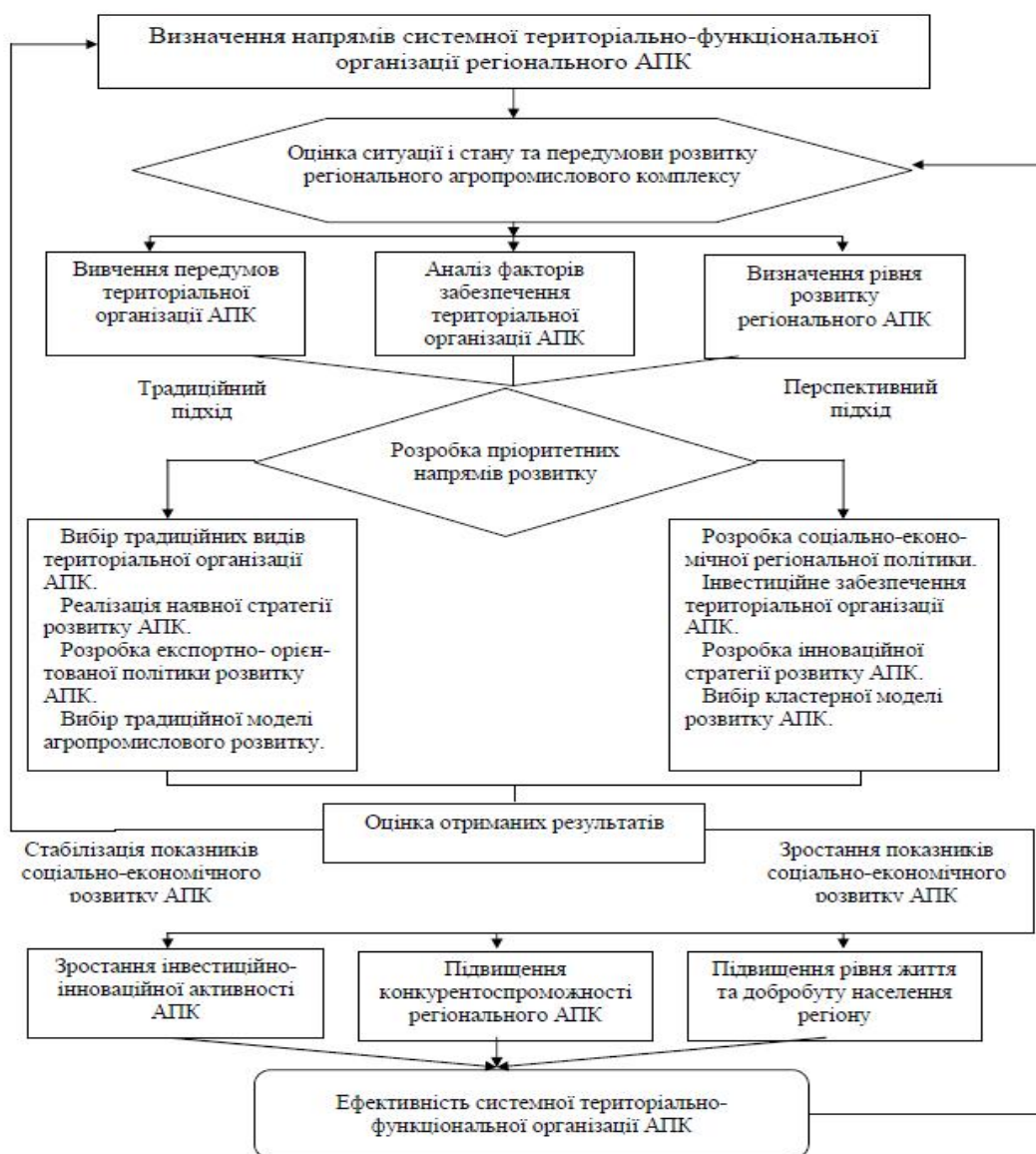

Рис. 2. Блок-схема напрямів удосконалення територіальної організації АПК

Список використаної літератури

1. Регіонально-просторові системи України : методологія і сучасна практика формування. – К. : РВПС України НАН України, Черкаси : Брама-України, 2006. – 423 с.
2. Регіони України : проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку. – К. : Знання України, 2005. – 498 с.
3. Соколенко С. І. Кластери в глобальній економіці / С. І. Соколенко. – К. : Логос, 2004. – 848 с.
4. Соціальний розвиток України : сучасні трансформації та перспективи розвитку. – Черкаси : Брама-України, 2006. – 620 с.
5. Соціально-економічні проблеми розвитку регіонів : методологія і практика. – Черкаси : ЧДТУ, 2006. – 315 с.
6. Соціально-економічні системи продуктивних сил регіонів – К. : Нічлава, 2002. – 690 с.
7. Коломицева О. В. Стратегія структурних змін економіки регіонів : методологія і практика / О. В. Коломицева. – Черкаси : Брама-України, 2010. – 372 с.
8. Регіональний АПК : проблеми та перспективи розвитку / Л. Г. Чернюк, Т. В. Пела, Г. О. Мазур, О. В. Мазур. – Вінниця : ПП І. Б. Балук. – 320 с.

References

1. Regional'no-prostorovi systemy Ukrainy : metodologiya i suchasna praktyka formuvannya (2006). Kyiv : RVPS Ukrainy NAN Ukrainy, Cherkasy : Brama-Ukrainy, 423 s.
2. Regiony Ukrainy : problemy ta priorityety social'no-ekonomichnogo rozvytku (2005). Kyiv : Znannya Ukrainy, 498 s.
3. Sokolenko, S. I. (2004) Klasteri v global'nij ekonomici. Kyiv : Logos, 848 s.
4. Social'nyj rozvytok Ukrainy : suchasni transformaciyi ta perspektyvy rozvytku (2006). Cherkasy : Brama-Ukrainy, 620 s.
5. Social'no-ekonomichni problemy rozvytku regioniv: metodologiya i praktyka (2006). Cherkasy : ChDTU, 315 s.
6. Social'no-ekonomichni systemy produktyvnyh syl regioniv (2002). Kyiv : Nichlava, 690 s.
7. Kolomyceva, O. V. (2010) Strategiya strukturnyh zmin ekonomiky regioniv : metodologiya i praktyka. Cherkasy : Brama-Ukrainy, 372 s.
8. Chernyuk, L. G., Pepa, T. V., Mazur, G. O., Mazur, O. V. Regional'nyj APK : problemy ta perspektyvy rozvytku. Vinnyca : PP I. B. Balyuk, 320 s.

L. H. Chernyuk, T. V. Pepa

MODERN PARADIGM OF TERRITORIAL ORGANIZATION OF REGIONAL AIC

The article is focused on substantiating and developing the modern paradigm of systemic territorial organization of regional agro-industrial complex as a conceptual idea and universally consistent construction of the model of its dynamic and competitively balanced development of all of its components.

Preconditions and factors of forming the paradigm of agro-industrial complex' organization and development, associated factors and such paradigm's basic and key provisions which include, among others, the efficient combination of market economic methods with the state regulation, the expansion of partner relationships within the system of agro-industrial complex, the formation and operation of integrated vertical-horizontal economic constructions are determined.

Also, the main forms and types of integrated vertical-horizontal constructions in agro-industrial complex have been elaborated, their properties and the role in the development of agro-industrial production, particularly strategic alliances whose implementation will contribute to ensuring the increased effectiveness of agro-industrial production performance, have been determined.

Activity integration of modern agricultural entities, including strategic alliances, clusters, holdings, needs government regulation of their activities, ensuring the improvement of AIC territorial structure at strengthening financial support to local budgets to create normal living conditions of the population.

Strategic goals under the modern paradigm of AIC development, not rejecting the priorities of sustainable development and international integration, should change the focus of state policy in the development of economic space, to cover the most vital problems of agriculture sector.

Keywords: regional agro-industrial complex, paradigm, territorial organization, integrated vertical-horizontal constructions, strategic alliance, effectiveness.